

Nr 10

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av motioner angående rösträtt för vissa i Sverige bosatta utländska medborgare.

Ärendet

I detta utlåtande behandlas de likalydande motionerna I: 94 och II: 139. Texten är tryckt i första kammaren.

Motionärer är i *första* kammaren herr Björk samt herr Hansson och fröken Mattson (alla s) och i *andra* kammaren herr Kellgren och fru Eriksson i Stockholm (båda s).

Hemställan avser: »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om att 1966 års grundlagberedning genom tilläggsdirektiv erhåller uppdrag att överväga och utreda frågan om rätt för i Sverige bosatta utländska medborgare att i första hand deltaga i landstings- och kommunalval, i andra hand även i riksdagsval».

Gällande bestämmelser m. m.

Rösträtt i val till riksdagen är, liksom valbarhet och rätt att delta i folkomröstningar, enligt riksdagsordningen förbehållen svenska medborgare. Detsamma är förhållandet i kommunerna. Visserligen är utlänning enligt 2 § kommunallagen »medlem» av den kommun där han är bosatt men han saknar rösträtt och valbarhet. Det har inte heller såvitt är bekant övervägts i officiella sammanhang, av utredningar etc., att ge utlänningar sådana politiska rättigheter i Sverige. Författningsutredningen t. ex. uttalade endast i förbigående (SOU 1963: 17 s. 300) att rösträtt alltjämt bör förutsätta svenskt medborgarskap.

Någon närmare redogörelse för utlänningars allmänna rättsställning här i landet torde inte behöva lämnas i detta sammanhang. Härom kan i stället hänvisas t. ex. till utlänningsutredningens förra året avlämnade betänkande »Invandringen. Problematik och handläggning» (SOU 1967: 18 s. 84—95). Här skall endast följande i korthet antecknas, på grundval av framställningen i nämnda betänkande.

För utlännings inresa, vistelse eller anställning i Sverige fordras i princip tillstånd. Utlänning får inte heller utan särskilt tillstånd driva näring eller förvärva fast egendom här i riket och, med vissa undantag, inte inneha statstjänst. Bortsett från dessa inskränkningar kan utlänning sägas vara *Bihang till riksdagens protokoll 1968. 5 saml. 2 avd. Nr 10*

i huvudsak likställd med svensk medborgare i fråga om *fri- och rättigheter*. Han åtnjuter t. ex. i princip yttrandefrihet, religionsfrihet samt förenings- och församlingsfrihet i samma mån som svensk medborgare. Han är också likställd med svensk i fråga om rätt till undervisning och utbildning, hälso- och sjukvård och, som regel, i fråga om sociala förmåner. Mot dessa fri- och rättigheter svarar en rad *skyldigheter*. Utlänning är skyldig att rätta sig efter landets lagar. För brott här i riket svarar han inför svensk domstol enligt svensk lag. Han är vidare skyldig att iaktta de villkor som gäller för hans rätt att vistas och arbeta i Sverige. Han är i princip skattskyldig enligt samma regler som svensk medborgare. Utlänning som är bosatt här är sålunda skattskyldig för all inkomst som han förvärvat här eller utomlands. Även den som inte är bosatt här är skattskyldig för vissa inkomster, främst inkomst av här belägen fastighet och här bedriven rörelse. För att undvika dubbelbeskattning har Sverige ingått avtal med ett stort antal främmande stater. I ett viktigt avseende är emellertid utlännings skyldigheter mera begränsade än svensk medborgares. Han har sålunda enligt värnplikts- och civilförsvarslagarna varken rätt eller skyldighet att delta i rikets försvar. Kungl. Maj:t äger dock, i den utsträckning som finnes lämplig, förordna om civilförsvarspflicht även för utlänningar som vistas här.

Motionerna

Motionärerna framhåller inledningsvis, att det som ett led i en önskvärd integrationsprocess framstår som angeläget att i Sverige bosatta utlänningar ges tillfälle att ansluta sig till olika frivilliga organisationer. Organisationerna tycks i allmänhet vara beredda att öppna sådana möjligheter. Detta gäller även de politiska. Genom medlemskap i dessa kan utländska medborgare bl. a. delta i nomineringen av kandidater till riksdags- och kommunalval. Möjligheterna till medinflytande möter emellertid en begränsning, när det gäller rätten att delta i själva valen. Tanken att överskrida denna gräns verkar måhända främmande för många, anför motionärerna. Särskilt om andelen utlänningar med tiden väsentligt skulle öka, kan det emellertid från demokratisk synpunkt framstå som otillfredsställande att de saknar inflytande på valen. Det starkaste motståndet skulle sannolikt, uttalar motionärerna vidare, resas mot tanken att låta utlänningar delta i riksdagsval. Argument kan emellertid anföras till förmån för utlänningars rösträtt. Sannolikt skulle det dock vara lättare att vinna anslutning till tanken på enbart kommunal rösträtt för i Sverige bosatta utlänningar. Den kommunala politikens utformning berör dem i allmänhet på ett särskilt direkt sätt. Eftersom inget land ger eller väntas ge sina i utlandet bosatta medborgare rätt att delta i kommunalval i hemlandet, uppstår heller inget problem med dubbel rösträtt. Till förmån för en begränsning av rösträtten till kommunalval talar också, fortsätter motionärerna, att man därigenom

kan vinna vissa erfarenheter, innan man eventuellt bestämmer sig för att utsträcka rösträtten även till riksdagsval. En internationell aspekt på frågan kan sägas vara, att det från demokratisk synpunkt skulle vara tilltalande att låta utlänningar, som i sina hemländer är förhindrade att delta i fria val, erhålla denna rättighet så länge de är bosatta i Sverige. Med hänsyn till problemets svåröverskådlighet är motionärerna inte beredda att framlägga konkreta förslag i ämnet. De föreslår i stället att ett utredningsuppdrag lämnas grundlagberedningen.

Utskottet

Genom lagstiftning förra året har möjlighet öppnats för vissa utomlands bosatta svenska medborgare att delta i val till andra kammaren och folkomröstningar. I förevarande motioner hemställs att det även skall övervägas att ge vissa här i landet bosatta utlänningar rösträtt, i första hand i kommunalval. Enligt utskottets mening har motionärerna anfört flera beaktansvärda synpunkter. Då vallagstiftningens utformning ändock är föremål för en allmän översyn genom grundlagberedningen, bör därför även denna fråga kunna upptas till överväganden. Dessa bör emellertid vara helt förutsättningslösa; utskottet är inte berett att nu inta någon ståndpunkt i sakfrågan. Prövningen bör också begränsas till att gälla kommunalval. Utskottet hemställer,

att riksdagen anholder hos Kungl. Maj:t att motionerna I: 94 och II: 139 överlämnas till grundlagberedningen.

Stockholm den 8 februari 1968

På konstitutionsutskottets vägnar:

GEORG PETTERSSON

Närvarande:

från f ö r s t a kammaren: herrar Georg Pettersson (s), Torsten Andersson (cp), Erik Olsson (s), Carl Albert Anderson (s), Sveningsson (h), fru Segerstedt Wiberg (fp), herrar Dahl (s), Sörlin (s), Hernelius* (h) och Sörenson* (fp); samt

från a n d r a kammaren: herrar Hamrin i Jönköping (fp), Henningsson (s), Wahlund (cp), fru Thunvall (s), herrar Johansson i Trollhättan (s), Andersson i Billingsfors (s), Norrby (fp), Henrikson (s), Werner* (h) och Lindberg (cp).

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

av herr Sveningsson (h).